

Els diners que Pere el Cerimoniós necessitava per a guerrear amb Castella no els va treure únicament del Principat, sinó també de tots els altres regnes. Això va implicar el naixement d'una nova institució al Regne de València, de caràcter recaptatori, molt similar a la que es constituï a Catalunya. Al llibre *Orígenes de la Generalidad Valenciana*, la historiadora Maria Rosa Muñoz Pomer ha assenyalat que els antecedents d'aquesta institució se situen a les corts celebrades a València l'any 1283, en què es van aprovar tot un seguit de furs relacionats amb els impostos. Posteriorment, les corts reunides a Montsó el 1363, ja en temps de Pere el Cerimoniós, van servir per a engegar un nou impost que va rebre el nom de *generalitats*, a la vegada que, per gestionar-lo, s'instaurava una nova administració independent al Regne de València: la Diputació del General.

De fet, les necessitats financeres de la corona van fer que, a mitjan segle XIV, nasqués un nou model d'estat, que va adoptar l'anomenat pactisme com a sistema de govern. Això, segons que ha assenyalat l'historiador Antoni Furió al llibre *Història del País Valencià*, fou conseqüència del fracàs del rei a l'hora d'imposar un estat monàrquic poderós i centralitzat que superés els interessos de les oligarquies urbana i nobiliària. En aquest nou model hi van conviure de forma inestable l'aparell administratiu del rei –format pel govern, la batllia general i les batllies locals– i les institucions pròpies del Regne de València –que eren les corts, la Diputació del General i els municipis.

Tanmateix, no fou fins l'any 1418 que la Diputació del General o Generalitat va quedar definitivament configurada. Aquesta consolidació, segons Furió, es va assolir gràcies al sistema de cooptació dels càrrecs, cosa que va permetre a la Generalitat valenciana d'esdevenir cada vegada més independent de les corts. A més, el fet que, gràcies a la recaptació d'imposts, disposés de molts recursos financers, va convertir la Generalitat en un poderós instrument a mans de les oligarquies del Regne de València i en una amenaça per al rei. Tanmateix, tal com assenyalava aquest historiador, a diferèn-

La Generalitat bessona

La Generalitat valenciana té un origen similar a la del Principat, tot i que no va quedar consolidada fins el 1418. Tingué una vida més curta, perquè Felip V va abolir-la el 1707. Després d'un intent frustrat els anys 30 del segle XX, el País Valencià la va recuperar el 1982.

cia d'allò que va passar a Catalunya, la Generalitat valenciana fou més una institució financera que no pas política, perquè la monarquia, en canvi de permetre la consolidació de la Generalitat, va controlar l'elecció dels càrrecs fins al punt de domesticar políticament la institució.

Menys combativitat. En arribar el segle XVI, mentre la Generalitat de Catalunya es feia cada vegada més poderosa, la seva germana del País Valencià, tot i consolidar-se com un organisme permanent i totalment autònom, continuava essent una institució de caràcter merament fiscal, sense

cap funció governamental. En aquest sentit, segons que ha explicat Antoni Furió, la Generalitat valenciana era més feble enfront del poder reial que la catalana; una menor combativitat que era compensada pels tres braços o estaments valencians: el militar, el municipal i l'eclesiàstic, que es reunien periòdicament i que exercien la màxima representació del regne. De fet, fou gràcies als estaments que la decadència de les corts i de la Generalitat a València en temps del comte duc d'Olivares, a la primera meitat del segle XVII, es va veure compensada.

Sigui com sigui, la Generalitat valenciana, igual com la catalana, no va poder sobreviure a la instauració de l'absolutisme monàrquic imposat pels Borbons. La batalla d'Almansa, l'abril del 1707, en va marcar inevitablement el destí. Això no obstant, tot i que les primeres mesures repressives ja indicaven un final proper, el Consell d'Aragó, temorós per la seva pròpia supervivència, va desaconsellar que els furs valencians fossin derogats i va apostar per domesticar les institucions representatives del Regne. D'aquesta manera, inicialment, després de la caiguda de València el maig de 1707, el rei Felip V va ordenar una renovació de la Generalitat i va nomenar directament els nous càrrecs municipals. Malgrat tot, aquella situació no va durar pas gaire temps. La promulgació del decret de Nova Planta, aquell mateix any, va significar l'abolició dels Furs del Regne de València i de les institucions més representatives: les Corts i la Generalitat.

Imatge actual del Palau de la Generalitat Valenciana.

“La Generalitat valenciana es va supeditar als interessos de la monarquia”

Ferran Garcia-Oliver és professor titular d’història medieval de la Universitat de València.

—La Generalitat Valenciana va quedar configurada de forma definitiva el 1418, gairebé seixanta anys després d’haver-se creat la catalana. Hi ha cap raó que expliqui aquest retard?

—La Generalitat valenciana té uns precedents uns anys abans del 1418. A mitjan segle XIV ja hi ha intents de crear un organisme autònom. El problema és justament el compromís de Casp i els dos anys d’interregne. L’absència de poder va dificultar la cristallització d’aquesta institució autònoma.

—Alguns historiadors defensen que la Generalitat valenciana era un mer òrgan administratiu, sense atribucions de govern. Hi esteu d’acord?

—Sí. A diferència de la Generalitat catalana, la valenciana no passà de ser un organisme que gestionava els diners votats a les corts. Això sí, en gestionava unes quantitats immenses. Els diners pagats a Alfons el Magnànim i a Ferran el Catòlic són alarmants per a la salut financera del país.

—Per què no va passar de ser un òrgan administratiu?

—Per culpa de la ciutat de València, que era un competidor de la Generalitat i dividia econòmicament, políticament i ideològicament el país. Les elits veien amb suspicàcia la creació d’un organisme autònom i independent. L’altre factor més important fou el rei. A diferència de Catalunya, les interferències reials i el control estret, sobretot en l’elecció de càrrecs, va determinar una supeditació absoluta de la Generalitat als designis i interessos de la monarquia. Hem de tenir en compte que les elits polítiques que controlaven la ciutat de València i el país es van sotmetre molt dòcilment als designis de la nova dinastia dels Trastàmara. De fet, les

elits que donaren suport a Jaume d’Urgell foren objecte d’una repressió terrible, sobre les persones i els béns.

—És per això que la Generalitat de Catalunya fou políticament més poderosa enfront de les aspiracions autoritàries de la corona que no la valenciana?

—La Generalitat catalana va ser capaç d’organitzar un seguit de mecanismes polítics per frenar l’autoritarisme i la centralització dels Trastàmara, mentre que les elits valencianes no ho van fer. El problema és que les generalitats catalana, valenciana i aragonesa eren institucions regionals dins d’un estat unitari, que era la corona d’Aragó. No van ser capaços de crear un òrgan de representació paritària dels regnes, és a dir una Diputació de tota la corona formada per

les altres tres.

—El 1707, després de la batalla d’Almansa, el Consell d’Aragó recomanà al rei que no s’abolissin els furs i, de fet, Felip V, inicialment va renovar la Generalitat. S’hauria pogut evitar l’abolició de la Generalitat valenciana?

—Si la Generalitat valenciana no va sobreviure fou perquè no tenia sentit en el nou projecte absolutista dels Borbons. La Generalitat era l’expressió fiscal pròpia d’un territori en un moment en què l’estat només volia un únic mapa fiscal. Era un anacronisme, un contrasentit, una situació en què la Generalitat no hi tenia cabuda. A partir d’aleshores, es crearen les diputacions regionals, per desvirtuar la institució. S’hauria pogut conservar el nom, però la institució s’hauria desvirtuat de tota manera.

Xevi Camprubi

El País Valencià trigà uns quants anys més que el Principat a tornar a tenir Generalitat. El juliol del 1931 es va intentar recuperar l’autogovern, amb la presentació del primer avantprojecte d’Estatut d’Autonomia del País Valencià. Aquesta proposta, presentada pel Partit d’Unió Republicana Autonomista (PURA) i per l’alcalde de València,

Agustí Trigo, va fracassar i calgué esperar fins el triomf del Front Popular a les eleccions del febrer del 1936 per a reiniciar el procés estatutari. Malgrat que el projecte ja era avançat, l’esclat de la guerra civil el juliol d’aquell any va impedir una votació de l’Estatut que s’havia programat per al mes de setembre.

Així doncs, el País Valencià va haver d’esperar la fi de la dictadura franquista per tornar a disposar d’una institució representativa pròpia. L’aprovació de l’Estatut de Benicàssim el 1982 va permetre de recuperar la Generalitat, amb Joan Lerma com a primer president.

Xevi Camprubi